

15

WEERGEVONDEN

door Ivo Blom

Geef

de rolmops eens door!

Tijdens het werk aan het Nederland-project van het Nederlands Filmmuseum komen de merkwaardigste zaken aan het licht.

Onderzoek, vergelijking en reconstructie van de collectie Nederlandse films levert opvallende resultaten op.

BET, KONINGIN VAN DE JORDAAN (1924), de volkskomedie met en door de kogelronde Adrinne Solser – alias de Amsterdamse visvrouw Bet – is niet bepaald een onbekende film. Deze komedie is de laatste jaren diverse keren vertoond (onder andere met explicatie van Jet Pit) en werd bijvoorbeeld als ‘case study’ aangewend voor een artikel in het populair wetenschappelijke tijdschrift Kijk. Nu blijkt BET, KONINGIN VAN DE JORDAAN tot nog toe steeds vertoond te zijn in een kopie die veel langer, mooier en completer had kunnen zijn.

Van *BET, KONINGIN VAN DE JORDAAN* heeft het Nederlands Filmmuseum twee nitraatkopieën. De ene is afkomstig van de heer Cuperus uit Bolsward die hem in 1960 aan het Nederlands Filmmuseum schonk, de andere vermoedelijk van hetzelfde adres. Nu is van de eerste kopie, die ik voor het gemak 'kopie A' noem, waarschijnlijk begin jaren zeventig een dupe negatief gemaakt. Dit negatief heeft gediend voor een acetaatpositief in 1972. In 1990 werden van het negatief beeld en tussentitels gescheiden en werd een B-band met Engelse tussentitels gemaakt om zo een engelstalige projectiekopie te kunnen realiseren. Maar steeds werd alleen rekening gehouden met het uitgangsmateriaal van kopie A.

Tijdens het catalogiseren van de films kwam een andere nitraatkopie uit de kluis rollen; deze noem ik 'kopie B'. Deze was veel korter dan A, zo'n 740 meter, terwijl A 1348

meter lang is. Destijds kwam het niet tot een nauwkeurige vergelijking van A en B. Die vergelijking is nu, in het kader van het 'Nederland-project' van het NFM, wel gemaakt. En wie schetst onze verbazing: kopie B mag dan wel korter zijn, maar deze kopie bevat talloze shots die niet in A zitten en bevat ook diverse tussentitels die in A ontbreken. Andere scènes lopen langer door of beginnen eerder. Verder blijkt dat sommige scènes een 'fade in' of 'fade out' hadden, die er bij A zijn afgefallen. Daarnaast is B qua kleur veel interessanter en gevarieerder dan A. Kopie B bevat onder andere scènes in tinting en toning. Overigens is kopie A nooit in kleur geconserveerd, dus de bioscoopbezoeker heeft Bet nog niet in kleur gezien.

een half uur later

Een grappig gegeven is aan het begin van de film de situatie waarin Bets vriendin (Beppie Nooy) haar vraagt om de volgende dag een half uur later te komen. In beide kopieën zie

je Beppie Nooy tegen Adriëne Solser zeggen "...een half uur later", terwijl het volgens de tussentitels gaat om "een uurtje later". Overigens bevat kopie B twee keer dit shot met Beppie Nooy: één keer in close up en één keer in medium shot.

Kopie A zit eigenlijk nogal door elkaar. De nummers van de tussentitels volgen elkaar niet normaal op. Ook de continuïteit klopt niet. Een duidelijk voorbeeld is het deel van de film, dat handelt over het uitstapje van Bet en haar man naar Den Haag en Scheveningen. Bet arriveert in Scheveningen in een donkere jurk met een mottig hoedje op. Het volgende moment is ze te zien in een witte fladderende zomerjurk met een soort tulband op (hangend tussen twee ezels, kortom 'strandvermaak'). Meteen daarna flitst het weer terug naar haar aanvankelijke tenue, als ze naar een hotelkamer gaat zoeken. Ook qua nummering van de tussentitels zit er wat fout op dat moment: ze verspringen van 70 naar 55. Kortom, het gedeelte met de ezels komt gewoon veel later in de film. Op zich kan dit in kopie A al meteen rechtgezet worden, maar de aanwezigheid van B vergemakkelijkt het nog eens.

Los van individuele shots, onder andere close ups van de hoofdpersonen, mist er in kopie A veel meer. Als Bet besluit om er een paar dagen tussenuit te gaan, hangt ze uit het raam en roept haar buurvrouw, om haar te vragen op haar huis te passen. Via een dubbele shot-tegenshot-constructie wordt dit getoond. Daarna gaat de buurvrouw naar binnen (van de straat afgezien) en komt bij Bet binnen (shot in de huiskamer). In A staat de buurvrouw als bij toverslag ineens in de huiskamer van Bet.

Een ander voorbeeld is de hele scène in en om het cabaret. Los van shots van het naar binnengaan van Bet en haar man en verschillende totaalshots van het cabaret (in een soort wide-screen-kaders), kun je aan de hand van kopie B zelfs zien, dat in kopie A een personage bijna geheel ontbreekt. Ik bedoel het arme bloemenmeisje, voor wie Bet het opneemt in het cabaret. Het meisje (een type à la Enny de Leeuwe in *WEERGEVONDEN*) weet het medelijden van de portier op te wekken. Deze smoest met de gerant, die haar

laat rondgaan. In A loopt ze al rond in het cabaret. In B laat ze, buitengekomen, aan de portier zien hoeveel ze wel niet dankzij Bet heeft opgehaald.

curieus

Het meest curieuze aan kopie B is wel het moment, dat de zangeres klaar is met haar act en verdwijnt. In kopie A zie je een long shot van de zangeres, die buigt. Bets man staat op, geeft haar een roos van de tafel, en loopt haar achterna, terwijl zij het toneel oploopt en via de coulissen verdwijnt. In B is het geheel getoond in een wide-screen-shot. De zangeres staat veel verder weg. Ze buigt, terwijl tegelijkertijd het bloemenmeisje binnenkomt. De zangeres krijgt een handdruk van Bets man (geen bloem!) en loopt weg via de coulissen; Bets man loopt haar niet zo duidelijk achterna als in A. Je zou gaan vermoeden, dat er misschien gewoon twee verschillende kopieën gerouleerd hebben van de film *Bet*, koningin van de Jordaan, waarin verschillende shots zijn gebruikt.

Kopie B is, zoals gezegd, veel korter dan A. De derde van de drie actes van A ontbreekt geheel in B. Ook kleinere gedeeltes ontbreken. Toch levert deze kopie zoveel nieuwe informatie, dat een reconstructie van *BET*, *KONINGIN VAN DE JORDAAN* zal plaatsvinden, waarbij gebruik wordt gemaakt van beide nitraatkopieën. Deze reconstructie wordt een hele puzzel, maar mijn indruk is dat het eindresultaat een veel minder verspringende en zelfs behoorlijk complete film zal opleveren. Enfin, Bet terug in haar volle (volslanke) glorie. ■